Вельмож. Проф. Леонідови Білецькому на спомин від

ч. 445

UKRAINIAN SECTION

ОЛЕКСАНДЕР БАРВІНЬСКИЙ.

Значінє україньско-руского народу для Австро-Угорщини.

(переклад розвідки з „Österreichische Rundschau“ з 1. мая 1912 р.)

(Перепечатка з часописи „Руслан“).

ЦІНА 20 СОТИКІВ.

У Львові 1912.
Накладом автора.
З печатні В. А. Шийковского.

947.7
B28z
UKRAINIAN SECTION 445

Нарід руский, друга що до величини словяньска народність, заселює в збитій масї цїлу східну Галичину аж до долїшнього бігу Вислока і Сяну на низинї, а на височинї втискає ся клиновато в західну Галичину аж до ріки Попраду і до підніжа Татряньских гір. На Буковинї займають Русини цїлу північно-західну часть а в північній Угорщинї всю область, сумежну з рускою частию Галичини, в комітатах положених на полудні Карпат. В полудневій Росиї сягає область заселена руским народом від берегів Чорного та Азовского моря аж по Припеть і Есмань (Притоку Десни) на півночі і по ріку Дін на сході і ріку Кубань на південнім сході.

З полїтичного згляду ся область заселена Русинами належить до Австриї, Угорщини і Росиї. В Австро Угорщинї ся область займає около 85.000 квадратних кільометрів з рівно 4½ мілїонами Русинів, а в Росиї понад 750.000 квадратних кільометрів з більше як 28,000.000 населенцями. В переважній части сеї области являють ся Русини з давен-давна тут яко тубильцї і помимо певних нарічевих ріжниць в

мові, ріжнородности звичаїв, обичаїв та строїв і надмірного розширеня на згаданих областях як краєвих так і державних, становлять окрему, одноцїльну і самостійну народність словяньску.

Поза тою областию, заселеною в збитій масї руским народом, розсїлись Русини в більшім або меншім числї в численних оселях між иншими народностями в сусїдстві руских областий, а відтак і в досить далеко від руских областий віддалених оселях в европейскій і азийскій Росиї, в Румунії, в Зєдинених Державах, в Канадї і Бразилії, де знов їх число доходить до 3 мілїонів, так що загальне число руского народу можна приняти на 35,000.000.

Правда, що в отсїй етноґрафічній области рускій поселились також і инші народности, як: Нїмцї, Мадяри, Румуни (Волохи), Поляки, Москалї, Вірмени, Жиди і т. д., але в середних частинах сеї етноґрафічно-рускої области сягає руске населенє від 80—90%, а на краях сеї области оно все таки ще доходить до 50—70%.

І мимо того, що протягом кількох столїть тубильче руске населенє наслїдком переселень ріжних народностий було виставлене на ріжні тяжкі перевороти, все таки лишило ся оно, з виїмкою малих втрат на заходї, в посїданю своїх етноґрафічних областий а роз-

ширило свої границї на сходї і південнім сходї.

Хотяй руский нарід у своїх етноґрафічних пограничних областях стикає ся із сусїдними народностями словяньскими як: Поляками, Словаками, Білорусами і Великорусами, все таки задержав він характеристичні прикмети своєї мови, яко самостійної словяньскої мови, і творить окремішний лїнґвістичний тип, котрий всї ріжнородні на тій великій области виступаючі наріча лучить в одну суцїльну язикову цїлість!

Окрім мови, котра служить певним і незбитим доказом национальної самостійности руского народу, відріжняє ся руский етнїчний тип від сусїдних словяньских народностий (Біло- і Велико-русів, Поляків і Словаків) своїми питомими антропольоґічними, психічними і фізичними прикметами і витворив в собі вже в давнїй давнинї национальну самосьвідомість, котра запевнила ему супроти всїх сусїдних народностий також і национальну самостійність!

Та передовсїм визначно виявила ся ріжниця межи двома найчисленнїйшими словяньскими народностями, Москалями (Великорусами) і Русинами (хибно званими Малорусами). В перших столїтях історичного розвитку відограла руска народність визначну ролю полїтичну і культурну у східнїй Европі, але в

слїдуючих столїтях припала отся роля московскій народности.

Історичний розвиток обох народностий ішов своїми окремими, самостійними шляхами і віддїлював щораз то більше оба ті національні типи від себе! Внїшні условини і форми сего історичного розвитку не причинили ся до наглядної самостійности тих обох типів. Ті зверхні форми, в яких в давній минувшинї вже само про себе під той час неясне розуміне национальности витворювало ся, а іменно культурні, полїтичні і релїгійні звязи, не сходили ся все точно з национальними ґрупами, але будьто лучили їх — будьто знов роздїлювали.

До баламуцтв і неясностий що до национальної самостійности тих обох типів причинила ся також і назва руского народу.

На основі історичного переказу означав назва „Русь“ „Руску державу“ заложену в IX. столїтю а заразом і народність саму, нарід. В торгових договорах руских князїв з Византийским цїсарством в десятім столїтю і в збірнику законів: „Руська Правда“ приходить назва „Русин“, у византийских лїтописях назва: „*Ρουδην*“, котра після тодїшньої грецкої вимови звучала тотожно з назвою „Русин“, а доперва в латиньских грамотах і річниках переписано її на „Rutheni“ (множ. число).

І ся назва задержала ся після старин-

UKRAINIAN SECTION

ного переказу аж по наші часи, передовсїм в Ґаличинї для означеня руского народу. Назви: „Russia“, „Russi“, „Ruscia“, „Ruthenia“, „Rutheni“, в грецкім: „Ῥωσία“, в нїмецкім „Reussen“ означували від найдавнїйших часів область руским народом заселену. Аж після упадку самостійности рускої держави в чотирнайцятім столїтю, як історик Костомарів в своїй моноґрафії: „Дві рускі народности“ доказує, Великороси, котрі загарбали рускому народови его назву, доперва в другій половинї XII столїтя виступають на історичне видно́.

Ще в XVI. столїтю в західній Европі уживають на означенє велико-(північно)-руского народу назви: „Moscovia“, „lingua moskovitica“ в протиставленю до „Russia“, „Russi“, „Reussen“, „Russen“, „Ruthenia“, „Rutheni“, „lingua ruthenica“, котрі то назви означують руский, мало-(полудневo)-руский нарід. В нїмецких урядових грамотах почали уживати від XVIII. столїтя назв: „Ruthenen“, „ruthenische Nation“, „ruthenische Sprache“, коли тимчасом назва: „Russen“, „russisch“ служила як на означенє руского так і великоруского народу. Від XVII. столїтя розтягнено назву: „Russia minor“, „ἡ Μικρά Ῥωσία“, котра в XIV. столїтю означала лише малу область руского народу, (Галицке і Володимирске Князївство), на цїлу етноґра-

фічно-руску область і відси то повстали штучно утворені, науково неоправдані назви в німецкім: „Kleinrussland“, Grossrussland“, „Klein- і „Grossrussen“.

Назва „Україна“, котра в руских лїтописях ще в дванайцятім і тринайцятім столїтю означала лише окраїнні границї рускої землї, обняла в XVII. столїтю вже цїлу область Днїпра, колиж після занепаду руских удїльних князївств, велике князївство московске, витворене в наслїдок кольонїзациї фіньских областий, загарбало собі назву „Русь“, „руский“ („russisch“) приймають ся назви „Україна“, „Україна-Русь“, „українськo-руский“ для означеня всеї рускої области чимраз більше і уживають ся для відріжненя від назв „північно-руска“, „московска“, „велико-руска“.

Таким отже способом усуне ся отся баламутність, котра панувала передовсім у полїтичних кругах що до рускої народности. Коли ми однак від назви і внїшних форм, в яких відбував ся історичний і народний розвиток обох народів, перейдемо до реальних прикмет і підстав народности, являть ся перед нами в повній чистотї дві зовсїм відмінні етнїчні індивідуальности. Маємо тут отже з цїлою певностию дїло з двома зовсїм окремими народностями, як то вже історик Костомарів був доказав перед 50 роками, маємо тут дїло заразом і з двома істориями: украа-

їньско-рускою (також малорускою) і московскою (також великорускою)!

Початки державного ладу між руским народом сягають вже IX-ого століття у Дніпровій области з осїдком у Києві, а в XII. столїтю зеднало собі вже велике князївство руске поважне місце в державнім сьвітї в Европі. Що до обшару була се найбільша держава в Европі, бо обнимала вже в тім часї области цїлої нинїшньої середньої і полудневої Росиї та східної Галичини аж по долїшнїй біг Дунаю. Зеднала она собі і з торгового та просьвітного огляду не менше значінє, так, що і в однім і другім зовсїм не оставала позаду західно-европейских держав.

Ледви приняли Русини християнство з Царгорода в X. столїтю, в часї, коли церковна звязь між Царгородом а Римом ще єствувала, а вже в половинї XI. століття виступають письменники. З того саме часу походить збірник законів під назвою „Руська Правда“, коли подібний збірник законів появив ся в Польщі і Сербії доперва в XIV. столїтю.

В XII. столїтю маємо вже лїтописи великої ваги як історичної, так і лїтературної, між тими лїтопись т. зв. Нестора, і Галицко-волиньску лїтопись з єї драматичними, живими оповіданями в дусї народної поезиї, а дальше і „Слово о полку Ігоревім“, обємисту поему, переложену майже на всї мови европейскі.

В другій половинї XII-ого столїтя розпала ся отся поважна, велика держава на поодинокі дрібнїйші части, удїльні князївства, що відтак довело до межиусобиць і спустошень краю, аж вкінци по довгих війнах і змінних успіхах Суздальскі удїльні князї знад Волги після знищеня Києва загарбали власть у свої руки і тим самим поклали основу до пізнїйшої могучости великого князївства московского.

Попри Суздальске князївство (опісля московске) дійшло до великого богатства і значіня в XIII. столїтю Галицке і Володимирске князївство (відси то: „Galizien und Lodomerien“) під панованєм князя Данила, великого лицаря і знатного полїтика, основника столицї Галичини, Львова, Льва-города (з нїмецка: „Lemberg“), котру назвав після імени свого сина Льва (Лев). Під своїм скиптром злучив він на короткий час майже всї рускі удїльні князївства (вчисляючи і Київ), єго могучість і сьвітлість була добре знана на всїх дворах европейских, а папский леґат укоронував єго короною королївскою, присланою єму папою Інокентиєм IV.

Отся велика могучість і так вже вчасно розвинена культура Русинів цїлковито занепала наслїдком страшних нападів Татар і спричинених борб і спустошень, як також із-за утвореня князївства Литовского. Та заро-

ди тої культури були так сильні, що по овладї переважної части руских князївств Литвою, та послїдна приняла враз з християнством і руску культуру, так що і сама Литва і литовска князївска династия зовсїм зрусчила ся, а руска мова заняла там місце двірскої і урядової мови. Та наслїдком пізнїйшої злуки Литви а враз з нею і руских князївств з Польщею, стала Польща великою державою.

Помимо ненастанно голошеної толеранциї в польскій речипосполитій, стїснювано Русинів все більше і більше в їх полїтичних правах; мову руску усунено з уряду і публичного житя в користь польскої, бож і саму власть королївску обмежували чим раз більше польскі вельможі, котрих польский історик Шайноха зовсїм слушно назвав „królewięta"-ми (малими кородиками) ізза їх надмірної бути.

Гнет релїґійний, национальний і социяльний руского народу, дав почин до довголїтних козацких війн, котрі заколибали речию-посполитою польскою у єї підвалинах. Рускому народови відобрано шляхту, вся она перейшла на обряд римо-католицкий і зовсїм спольщила ся, а задля того ще з більшим маловаженєм відносили ся там до рускої, „хлопскої народности" („Bauernnation").

Та помимо того всего прийшло з відро-

UNIVERSITY OF
ILLINOIS LIBRARY
AT URBANA-CHAMPAIGN

динами наук в західній Европі і нове подвиг-нене з упадку рускої культури і лїтератури в XV. і XVI. столїтю, а то наслїдком незви-чайно успішної дїяльности церковних братств, котрі заложили поважне число шкіл, зпоміж котрих висша школа львівского Ставропіґій-ского братства була славнозвісна далеко і широко і видала цїлий ряд учених, держав-ників і князїв Церкви, як також і висша школа в Києві, котру митрополит Могила пе-ремінив в XVII. столїтю на академію після взірця висшої школи в Парижі.

Київска Академія була першою висшою школою Русинів а дїяльність тоїж занимає в історії рускої культури визначне місце. Висші школи у Львові і в Києві а попри них і многі инші, як на пр. в Острозї, Вильнї ітд. були свого часу важними огнищами гуманїзму. А передовсїм відгравало в тих школах ви-значну ролю грецке живло і було заступле-не такими мужами, як учений Грек Арсенїй, екзарх Никифор, Кирило Люкарис і и. Але се живло було пізнїйше приневолене уступи-ти латиньскому шкільному образованю. Сей культурний зріст рускої народности в тім ча-сї є тим цїкавійший, що витворив ся він в тих так тяжких часах наслїдком власної са-мостійної дїяльности руских міщаньских кругів.

Також в часї козацких війн не спинили

ся культурні змагання Русинів, а навпаки розвивались они дальше в супереч знаній пословиці „inter arma silent musae“. Умовим плодом тих часів военних есть руский народний епос під назвою „дум“ („думи“), одно з найцїкавійших явищ загальної словяньскої народної поезиї, котрі подав Боденштед у взірцевім нїмецкім перекладї п. з. „Die poetische Ukraine“ (Stuttgart 1844). Та не треба заразом і о тім забувати, що гетьман козацкий Виговский в мировых прелїмінариях з Польщею зажадав основаня двох руских унїверситетів на Украіні! По нещаснім вислїдї козацких війн дістала ся більша часть Русинів в роцї 1654., на підставі Переяславскої угоди, враз з Киевом під Росию, угоди, в котрій росийскі царі автономічну самостійність Украіни заприсягли, а пізнїйше особливо за Петра великого і Катерини II-ої знищили!

По зруйнованю козацкої твердинї „Запорожскої Сїчи“ Катериною II-ою в роцї 1775. і заведеню крепацтва в 1783. р., стратила Украіна свої давні свободи, але помимо того відгравало і дальше руске живло в Росиї вплывову культурну ролю і задержало аж по нинїшні часи в живій тямцї свою колишню народну самостійність!

Рускі учені занесли при кінци XVII-ого столїтя культуру з Киева до Москви, де під

ту пору не було нїяких правильних шкіл, а Петро Великий перепровадив реформи в Росиї з підмогою руских ученых, котрі там осягнули високі достоїньства і поклали підвалини під розвиток новійшої росийскої лїтератури.

Східній части Украіни (по лївім боцї Днїпра враз з Киевом) грозила небезпека переміни під росийским пановапем в цїлковиту росийску провінцию, і затрата власної народности, і вдомашнене московскої мови, образованя і лїтератури, котра саме тепер розвинула ся, коли знов західна частина (по правім боцї Днїпра) рускої области, що належала до Польщі, враз з занепадом Польщі і сама занепала. І так здавало ся, що руска мова і народність вже втратила всяку будучину. Але при кінци XVIII. столїтя прийшла доба словяньских відродин, котрі розпочали також і для рускої мови і народности нову добу розвитку. Тончок до сего дали Русини, що образували ся на західно-европейских університетах і зрозуміли невідрадне положене свого народу.

Згадатиб тут от хотьби про оригінального борця за волю, Сковороду, котрого звичайно називають руским Сократом.

Сей дїлав на релїгійно-моральній і горожаньскій основі та виступав строго супроти деспотизму і гнету слабших. Він то розбудив

национальну самосьвідомість і причинив ся своєю дїяльностию до основаня Харківского унїверситету, котрий на початку XIX. столїтя став осередком та просьвітним огнищем пізнїйших українъско-руских ученых і письменників.

Перед кінцем вісїмнайцятого столїтя починаєсь нова (народна) доба в українъско-рускім письменьстві в Росиї і помимо неімовірних переслїдовань, трудностий і перепон, які росийска власть і росийска цензура кидала їй попід ноги, видала она лїтературні твори, котрі моглиб бути окрасою не одної з европейских лїтератур.

З гноблень росийского правительства згадаю тут от хотьби й знесенє заснованого українъско-рускими письменниками в Києві братства св. Кирила і Методия (1847. р.), увязненя членів тогож братства і зсилки на заславя, а також царский указ з р. 1876, яким заборонено печатати книжки українъско-рускою мовою!

Другаж частина рускої области, що належала до Польщі, (то є часть України по правім боцї Днїпра і нинїшня східна Галичина) підупала рівночасно враз з Польщею, поки після розбору Польщі правобічна Україна не підпала під росийску владу а колишнї князївства Галицке і Володимирске (Galizien und Lodomerien) прилучено до Австриї. І для ав-

стро-руских областий зійшла тепер зірниця нової доби, а змаганя Габсбурского цїсарского дому, а передовсїм часи повної хвали влади Марії Терези і Йосифа II-го, як також й заходи тих володарів около піднесеня рускої народности, остануть раз на все у вдячних споминах кождого Русина.

Руску мову тепер узнано краєвою, народною і национальною, а **на університеті, цїсарем Йосифом II у Львові в році 1784 основанім і в народних школах введено її яко викладну мову**, а руский нарід видвигнено з тяжкого занепаду.

Але противники свобідного розвитку рускої народности взялись до очернювання і підозріваня рускої народности, а неприхильність краєвих властий для рускої народности виявила ся в повній пристрасти в шкільній орґанїзациї (1817) так, що в звіті галицкого краєвого правительства до надворної канцелярії узнано „непожаданим“, щоби „руску мову розширювати замість польскої, бож она є лише зіпсованим нарічієм московскої“(!), ізза чого запровадженo в школах як для Поляків так і для Русинів польску мову викладну. Австрийске правительство не звернуло тодї уваги на се, що руска мова цїлком иншими і самостійними шляхами розвинулась від московскої, що витворила собі зовсїм окрему лїтературу і що значінє єї яко краєвої мови було узнане уже й в колишнїй польскій державі.

Небавом після того вийшов розвиток самостійної рускої літератури, під впливом подібних змагань руских письменників на Україні, в нову добу, з виступленєм Маркіяна Шашкевича, котрого столітну річницю уродин в минувшім році Русини сьвяткували як в Австриї так і в Росиї. Літературні твори Шашкевича і єго товаришів поклали основу до розвитку рускої народної літератури в Галичині в народній мові, а за їх приміром пішли й в шістьдесятих роках девятнайцятого століття і Буковиньскі Русини, як Федькович, Воробкевич і инші. Літературні взаємини з Україною витворили сьвідомість народної єдности між ними, а тимчасом і промощено шлях до розвитку самостійної українско-рускої літературної мови і самої літератури. І хотяй також й на рускій области в Австриї культурний розвиток Русинів, на самостійній народній підставі, стрічав ся з усякими перепонами, поступив він все таки о стільки на перед, що ми в Галичині і на Буковині не лише осягнули гарні добутки на полї белєтристики, але також й поважні успіхи здобули в науковім обсягу. Скоро в роцї 1876. вийшов царский указ в Росиї, вимірений супротив українськоі рускої мови і літератури, перенесено точку тяжести як народного, так і культурного розвитку Русинів з Росиї до Галичини і утворено у Львові осередок наукової роботи основанєм „Нау-

кового Товариства ім. Шевченка“ після взірця академії наук. Се Товариство, займає ся науковими видавництвами з обсягу фільольоґії, археольоґії, етноґрафії, етнольоґії, історії, ґеоґрафії, математики, медицини і и. і зуміло згуртувати всї що найлучші наукові сили Галичини, Буковини і України.

Та, коли після послїдної росийско-япаньскої війни, вибухли в Росиї народні заворушення за свободу з елементарною силою і правительство приневолене було надати конституцию, не могло се проминути безслїдно і для відносин народних і полїтичних. Також і на Українї стали основувати культурно-просьвітні і лїтературно-наукові товариства, та покликано до житя полїтичні і лїтературно-наукові часописи і видавництва, а се стає найнагляднїйшим доказом, що україньско-руский нарід має в собі здорову і невмирущу житєву силу, котра допоможе єму в найблизшій будучинї до чим раз то красшого розвитку.

Наведені з історичної минувшини рускої народу події доказують найлучше, як тенденційними і зовсїм безпідставними є поговори про якусь меншевартність рускої народу, і яку вартість мають отсї інформациї про руску історию, лїтературу і культурну дїяльність, інформациї, котрих жерела треба глядїти звичайно у шовінїстичних щоденних часописях!

Нарід, котрий майже безперестанно бо-

ров ся з азийскими ордами, та був як би охоронним муром для всеї Европи, як о тім між иншими польский король Володислав Локтик з признанєм писав до папи, нарід, котрий Литві принїс і християньство і культуру, нарід, котрого війска боролись хоробро і побідно під Хотином і на Калєнберґу супротив переваги турецкої, нарід, котрий польскій речипосполитій допоміг до великодержавности, котрий *віддав Польщі свою шляхту, визначних державників, ученых і вождів*, нарід, котрого учені і державники *причинили ся до зевропеізованя Росиї*, і дав їй батька новітного реалїзму в российскій лїтературі, Гоголя, нарід, котрий причинив ся дїяльностю Русина Венелїна до відродин Болгариї і помимо того вповнї задержав свою народну і культурну самостійність мимо всяких перепон і ударів незавидної судьби, той нарід виявив незвичайно тривку силу в собі і доказав більше, як потреба, свою способність культурну і змаганє до дальшого розвитку культури! Руский нарід доказав незбитими даними, в супереч всїм заслїпленим загорільцям, що дїйсно є спосібний до висшого культурного розвитку і вповнї заслугує станути в однім ряді з иншими культурними народами; та що єму з міродайних кругів зовсїм слушно належить ся поміч в культурних змаганях і сей нарід заслугує на своє власне огнище наукової роботи і образованя, в а у-

країньско-руский університет, о котрий боре ся від тілько років.

Пособлюване народному і культурному розвиткови руского народу в Австриї, в не лише з засади рівноправности конечне, але також зі становища державного розуму. Треба лише взяти етноґрафічну карту обох сусїдних держав, Австро-Угорщини і Росиї, їй придивити ся і взяти під розвагу, які народности заселюють ті обі сусїдні держави. Австро-Угорщина і Росия се держави в більшій части словяньскими народностями заселені. Русини і Поляки живуть і в Росиї і в Австро-Угорщинї і уже навіть се не може бути для обох тих народностий рівнодушним, як уложать ся відносини тих народностий в тій або тамтій державі. А з того виходить ясно, що кожда держава, котра хоче придбати для своєї могучости так потрібну прихильність своїх народів, повинна упорядкувати відносини і змагання тих народів в повнім їх задоволеню; бо в противнім случаю прихильність тих народностий зверне ся в ту сторону, де они відчують свобіднїйше житє.

Доктор Адольф Фішгоф, знаменитий знавець полїтичних і народних відносин нашої монархії, виказав в прегарній своїй розвідцї: „Die Bürgschaften des Bestandes Österreichs“ ще перед 50 роками зовсїм слушно, що морально звироднені, а також і недозрілі та не-

образовані народности в державі є для неї великою небезпекою!

Лишім ми приміром наші словяньскі народности, писав доктор Фішгоф, у їх первіснім стані, то стануть ся они добичею панславізму, жертвою Росиї. Але подаймо противно словяньским народам могуче чувство самостійности, їх житю народному якийсь певний живий осередок, а їх мові історию, то збережуть свою індивідуальність і не дадуть ся поглотити московскому морю.

Тому то я ще перед кількома роками підносив у своїх промовах парляментарних і делеґацийних, що австрийске правительство своїм розумним поведенєм і основанєм добрих висших і середних шкіл могло би допровадити до того, щоби вся струя рускої народної молодежи звернула ся в сторону наших країв, куди їх буде тягнути держава, що своїм народам подає богаті середники до духового розвитку!

Наша монархія повинна отже свої внутрішні відносини так уложити, щоби словяньскі народности в ній так могли жити, як у своїй власній хаті. Але передовсім повинна Австро-Угорщина змінити свою дотеперішню політику зглядом Русинів, бо сего вимагає і рівноправність всїх народностий, а дальше і тому, що Австро-Угорщина при теперішнім поступованю супроти Русинів могла би втра-

тити прихильність одного з найчисленнїйших народів, а тим самим зашкодила би своїм найжизненїйшим інтересам. Таж возьмім лиш се під увагу, що Росия саме наслідком злуки України з великим князївством московским стала великою державою і видвигнула ся до значіня европейскої держави. Треба лише звернути увагу на ґеоґрафічне значіне країв заселених Русинами, а зрозуміємо, що ті становлять не лише ключ до опанованя области, від Балтийского аж до Чорного моря, але також в заразом ключем до розвязки словяньского питаня на полудневім сході.

Того значіня рускої народности для Австро-Угорщини не повинен нї оден з реальних полїтиків спускати з ока!

Як довго відносини австро-угорских і балканьских Словян не в управильнені і питане уґрупованя словяньских народностий у двох сусїдних державах в Австро-Угорщинї і Росиї ще непорішене, так довго буде область заселена Русинами від Попраду, Сяну і горішньої Тиси, аж по Дон і Кубань, тою підоймою в питаню міжнародного перетвореня східної Европи, і могучим оружем у руках того державника, котрий зрозуміє значіне рускої народности для цїлої Словянщини, і використає се оруже для поладнаня відносин і до розвязки питаня в міжнародних відносинах східної Европи!

І я хочу сподївати ся, що ґеній нашого могучого ціcарства осїнить керманичів нашої держави, щоби они дїйсно взяли в свої руки сю підойму, котра в східних краях нашої держави подасть їм нові сили, а також у взаєминах з Росиєю, для Австро-Угорщини стане могучим чинником у розвязці східного питаня.